

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний автомобільно-дорожній
університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи студентів
з дисципліни «Методологія наукових досліджень»
для студентів спеціальностей
056 «Міжнародні економічні відносини»

Харків 2016

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній
університет

До видавництва й у світ дозволяю
Проректор

І.П.Гладкий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи студентів
з дисципліни «Методологія наукових досліджень»
для студентів спеціальностей
056 «Міжнародні економічні відносини»

Всі цитати, цифровий, фактичний
матеріал і бібліографічні відомості
перевірені, написання сторінок
відповідає стандартам

Затверджено
методичною радою
університету
протокол __ від _____

Укладач:

Д.А. Горовий

Відповідальний за випуск:

К.О. Попкова

Харків 2016

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи студентів
з дисципліни «Методологія наукових досліджень»
для студентів спеціальностей
056 «Міжнародні економічні відносини»

Затверджено методичною
радою університету
протокол № _____ від _____

Харків 2016

Укладач: д.е.н. Горовий Д.А.

Кафедра міжнародної економіки

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Методологія наукових досліджень» для студентів спеціальності 056 «Міжнародні економічні відносини» / Укл.: Горовий Д.А – Харків, ХНАДУ, 2016.

Методичні вказівки містять основні питання теми, перелік питань для перевірки знань та ситуації для обговорення, список необхідної літератури.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ТЕМА 1. ВИДИ І ОЗНАКИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
ТЕМА 2. ФОРМУЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ: МЕТА, ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ, ЗАДАЧІ.....	6
ТЕМА 3. НАУКОВА НОВИЗНА І ЇЇ ВИДИ.....	7
ТЕМА 4. МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	8
ТЕМА 5. ПОШУК ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	9
ТЕМА 6. ОСОБЛИВІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЦАРИНІ ЕКОНОМІКИ.....	10
ТЕМА 7. НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ ПУБЛІКАЦІЇ.....	11
ТЕМА 8. ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	12
ТЕМА 9. ПЕРСПЕКТИВИ І ВИДИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	13
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	17

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни є формування знань та умінь, які дозволять проводити наукові дослідження, розуміти їх суть та порядок здійснення.

Предметом дисципліни є система знань щодо проведення економічних наукових досліджень та представлення їх результатів.

Основні завдання дисципліни полягають у формуванні системи знань, вмінь та уявлень щодо предмету навчальної дисципліни

По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні види і ознаки наукового дослідження.
- види наукової новизни та відмінності між ними;
- основні групи методів наукових досліджень;
- місце та засоби пошуку інформації для проведення дослідження у сучасному світі;
- особливість наукових досліджень у царині економіки.
- перспективи і види постмагістрантських наукових досліджень

вміти:

- формулювати основні елементи наукового дослідження: мету, об'єкт, предмет, задачі;
- написати наукову публікацію по її основних елементах;
- виконати і захистити кваліфікаційну роботу магістра.

РОЗДІЛ № 1

НАУКА І НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 1. ВИДИ І ОЗНАКИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Основні питання теми.

1. Закон України «Про освіту» і кваліфікації вищої освіти
2. Магістерська робота як науковий результат
3. Наука і її роль у сучасному житті.
4. Ознаки наукового дослідження
5. Публікація дослідження

1.2 Питання для перевірки знань.

1. Які освітньо-кваліфікаційні рівні встановлені в Україні?
2. Які ознаки наукового дослідження?
3. Які вимоги пред'являються до випускної роботи магістра?
4. Чим відрізняється магістерська випускна робота від випускної кваліфікаційної роботи бакалавра?
5. Дайте визначення методики, методу й методології дослідження. Як взаємозалежні ці поняття?
6. Який порядок виконання випускної кваліфікаційної роботи?
7. Які вимоги пред'являються до випускної кваліфікаційної роботи бакалавра й магістерської випускної роботи?
8. Де сам можна опублікувати результати дослідження?
9. Які поняття становлять методологічний апарат наукового дослідження?

1.3 Ситуації для обговорення

1. Роль економічної науки у сучасному світі.
2. Особливості наукового дослідження у сфері міжнародних економічних відносин.
3. Особливості наукового дослідження у сфері міжнародних автомобільних перевезень.
4. Особливості наукового дослідження у сфері міжнародних ринків автовиробників тощо.

РОЗДІЛ № 1

НАУКА І НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 2. ФОРМУЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ: МЕТА, ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ, ЗАДАЧІ

2.1 Основні питання теми.

1. Склад наукового апарата різних форм досліджень.
2. Актуальність, ступінь вивченості й наукової розробленості теми дослідження
3. Ступінь вивченості й наукової розробленості теми
4. Типові помилки, що допускаються студентами при обґрунтуванні актуальності теми дослідження й описі ступені її вивченості
5. Ціль і завдання дослідження.
6. Об'єкт і предмет дослідження.
7. Рекомендації, щодо написання вступу до роботи.
8. Типові помилки, що допускаються студентами при формулюванні мети й завдань дослідницьких робіт.

2.2 Питання для перевірки знань.

1. Чим відрізняється зміст курсової роботи, від змісту реферату?
2. Який порядок виконання реферату і курсової роботи?
3. Дайте визначення актуальності теми дослідження. Які основні аспекти повинні бути відбиті при її описі?
4. Що таке ступінь вивченості й наукової пропрацьованості теми? Які основні аспекти повинні бути відображені при її описі?
5. Дайте визначення об'єкта й предмета дослідження. Як взаємозалежні ці поняття? Приведіть приклади.
6. Що повинна відбивати формулювання мети дослідження? Як взаємозалежні мета й завдання дослідження?

2.3 Ситуації для обговорення

1. Який має бути об'єкт і предмет дослідження у роботі на тему «Диверсифікація банківської діяльності у зв'язку з дією угоди про асоціацію України з Європейським союзом»?
2. Наведіть приклади мети роботи на тему «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок».

РОЗДІЛ № 1

НАУКА І НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 3. НАУКОВА НОВИЗНА І ЇЇ ВИДИ

3.1 Основні питання теми.

1. Наукова цінність і наукова новизна
2. Елементи наукової новизни
3. Вид новизни
4. Практична значимість результатів
5. Рівень новизни

3.2 Питання для перевірки знань.

1. Що розуміється під науковою новизною? Наведіть приклади елементів наукової новизни.
2. Як правильно описати елементи наукової новизни?
3. У чому полягає відмінність понять наукова цінність і наукова новизна?
4. Якою може бути наукова новизна у магістерських роботах? Наведіть приклади
5. Які існують рівні наукової новизни і у чому полягає різниця між ними?
6. У чому може проявитися практична значимість результатів дослідницьких робіт, що виконуються у навчальному процесі?

3.3 Ситуації для обговорення

1. Якою може бути наукова новизна у роботі на тему «Диверсифікація банківської діяльності у зв'язку з дією угоди про асоціацією України з Європейським союзом»?
2. Наведіть приклади наукової новизни роботи на тему «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок».
3. Наведіть приклади наукової новизни роботи на тему «Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності нафтогазових підприємств».

РОЗДІЛ № 1

НАУКА І НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 4. МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

4.1 Основні питання теми.

1. Теоретичні методи наукового пізнання (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація)
2. Емпіричні методи наукового пізнання (порівняння, формалізація, експеримент, спостереження, опис)
3. Специфічні методи наукових досліджень.
4. Математичні, соціометричні і специфічні економічні методи дослідження.

4.2 Питання для перевірки знань.

1. У чому полягає відмінність теоретичних від емпіричних досліджень?
2. Поясніть різницю між поняттями аналіз і синтез.
3. Розгляньте одну із класифікацій методів наукового пізнання. Дайте характеристику загальнонаукових методів дослідження.
4. Поясніть різницю між поняттями індукція і дедукція.
5. Які математичні методи дослідження можна використати в економіці?
6. Які специфічні економічні методи емпіричних досліджень Вам відомі. Наведіть приклади?

4.3 Ситуації для обговорення

4. Які методи наукових досліджень можна використати у роботі на тему «Диверсифікація банківської діяльності у зв'язку з дією угоди про асоціацією України з Європейським союзом»?
5. Які методи наукових досліджень можна використати у роботі на тему «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок»?
6. Які методи наукових досліджень можна використати у роботі на тему «Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності нафтогазових підприємств»?

РОЗДІЛ № 1

НАУКА І НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 5. ПОШУК ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

5.1 Основні питання теми.

1. Види джерел інформації.
2. Навчальні, наукові, інформаційні і науково-популярні джерела інформації
3. Методика пошуку необхідної інформації. Бібліотека і комп'ютерні технології пошуку інформації.
4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень і пошук інформації у мережах. Ключові слова.
5. Класифікація економічної інформації.
6. Порядок обробки та групування інформації.

5.2 Питання для перевірки знань.

1. У чому полягає відмінність між навчальними і науковими джерелами інформації?
2. Поясніть різницю між поняттями анотація, резюме, тези, цитата, реферат, ключові слова..

5.3 Ситуації для обговорення

1. Які статистичні дані можна використати у роботі на тему «Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності нафтогазових підприємств»?
2. Які вторинні джерела інформації є необхідними для роботи на тему «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок»?
3. Яку інформацію від експертів ви би попросили для роботи на тему «Диверсифікація банківської діяльності у зв'язку з дією угоди про асоціацією України з Європейським союзом»?
4. Складіть анотацію для роботи на одну з вищезгаданих тем.
5. Визначте ключові слова для роботи на одну з вищезгаданих тем.

РОЗДІЛ № 2

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

ТЕМА 6. ОСОБЛИВІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЦАРИНІ ЕКОНОМІКИ

6.1 Основні питання теми.

1. Методологічні проблеми наукових досліджень в економіці.
2. Класичний і некласичний підходи в дослідженні економічної сфери.
3. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку сучасної економічної науки.
4. Вплив глобалізації і економічної інтеграції на розвиток економічних наукових досліджень.

6.2 Питання для перевірки знань.

1. У чому полягає вплив глобалізації і економічної інтеграції на розвиток економічних наукових досліджень?
2. В чому полягає різниця між класичним і некласичним підходами в дослідженні економічної сфери?

6.3 Ситуації для обговорення

1. Які економічні дисципліни поєднані у роботі на тему «Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності нафтогазових підприємств»? Обґрунтуйте ваш вибір.
2. Які економічні дисципліни поєднані у роботі на тему «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок»? Обґрунтуйте ваш вибір.
3. Які проблеми наукових досліджень є, на ваш погляд, зараз актуальними? Обґрунтуйте ваш вибір.
4. Як саме проявляється вплив глобалізації і економічної інтеграції в дослідженнях на теми «Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності нафтогазових підприємств», «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок» та «Диверсифікація банківської діяльності у зв'язку з дією угоди про асоціацією України з Європейським союзом»?

РОЗДІЛ № 2 НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

ТЕМА 7. НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ ПУБЛІКАЦІЇ

7.1 Основні питання теми.

1. Види наукових публікацій.
2. Відмінність між науковою статтею і тезами виступу на конференції.
3. Правила оформлення і основні елементи наукових публікацій.
4. Наукова монографія як віддзеркалення поглибленого дослідження.

7.2 Питання для перевірки знань.

1. У чому полягає основна відмінність між науковою статтею і тезами виступу на конференції?
2. Які основні елементи наукової публікації ви знаєте?
3. Які проблеми мають висвітлюватися у монографії?

7.3 Ситуації для обговорення

1. Визначте основні елементи публікації на тему «Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності нафтогазових підприємств». Обґрунтуйте ваш вибір.
2. Які основні слайди ви би зробили для презентації доповіді на тему «Формування маркетингової стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок»? Обґрунтуйте ваш вибір.
3. Визначте основні елементи публікації на тему «Диверсифікація банківської діяльності у зв'язку з дією угоди про асоціацією України з Європейським союзом».
4. Обґрунтуйте ваш вибір слайдів для презентації доповіді на тему вашої випускної роботи магістра.
5. Визначте основні елементи публікації на тему вашої випускної роботи магістра.

РОЗДІЛ № 2

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

ТЕМА 8. ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

8.1 Основні питання теми.

1. Вибір теми дослідження
2. Комбінації можливих інформаційних блоків назви теми Розробка структури роботи
3. Підготовка вступу роботи.
4. Анотація й ключові слова
5. Робота над основною частиною
6. Підготовка й формулювання висновків
7. Оформлення графічного матеріалу і доповіді.
8. захист кваліфікаційної роботи магістра.

8.2 Питання для перевірки знань.

1. Яка композиційна структура роботи магістра?
2. Дайте визначення поняттю "анотація". Який рекомендований обсяг анотації?
3. Дайте визначення поняттю "ключові слова". Яка кількість ключових слів і словосполучень рекомендується надавати разом з текстом роботи магістра?
4. Які синтаксичні конструкції рекомендуються для вживання в анотації?
5. Що рекомендується викладати у висновку?
6. Які матеріали розміщуються в додатках? Сформулюйте правила оформлення додатків.
7. Що включається до складу бібліографічного списку? Для чого служить бібліографічний опис?
8. Який комплект документів необхідно підготувати до захисту роботи магістра?
9. Що необхідно враховувати при підготовці слайдів презентації?

8.3 Ситуації для обговорення

1. Приведіть коротку характеристику змісту основних частин роботи, яка готується вами до захисту.

РОЗДІЛ № 2

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

ТЕМА 9. ПЕРСПЕКТИВИ І ВИДИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

9.1 Основні питання теми.

1. Зміст та складові науково-дослідного процесу.
2. Аспірантура і докторантура.
3. Дисертаційні роботи та їх види.
4. Відмінність між дисертаціями на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук) і доктора наук.
5. Вибір і затвердження теми дисертації та наукові спеціальності.
6. Пошук, накопичення та обробка наукової інформації з теми дисертаційного дослідження
7. Автореферат дисертації та методика його написання й оформлення
8. Подання дисертації до спеціалізованої вченої ради та прилюдний захист дисертації

9.2 Питання для перевірки знань.

1. В чому полягає основна відмінність між роботою магістра і дисертацією доктора філософії?
2. В чому полягає основна відмінність між дисертаціями на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук) і доктора наук?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень [Текст]: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. – К.: Вища шк., 2007. – 271 с.
3. Дудченко А. А. Основы научных исследований [Текст]: Учеб. пособие / А. А. Дудченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. – 114 с.
4. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень [Текст]: Навчальний посібник / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – 3-є вид., перероб. і допов. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 240 с.
5. Криворученко В. К. Диссертационное исследование: Методика, практика, рекомендации. – М.: Социум, 2001. – 276 с.
6. Мальцев П. М. Основы научных исследований [Текст] / П. М. Мальцев, Н. А. Емельянова. – К.: Вища шк., 2002. – 136 с.
7. Мороз І. В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту [Текст] / І. В. Мороз. – К.: Т-во «Знання», 2007. – 56 с.
8. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня [Текст]: (методичні поради) / автор-упоряд. Л. А. Пономаренко. – 3-є вид., випр. і доп. – К.: Толока, 2007. – 80 с.
9. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності [Текст] / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко: Підручник для студентів вищих навч. закладів. – Х.: ХДАК, 2008. – 288 с.

ДОПОМІЖНА:

1. Волков Ю. Г. Диссертация. Подготовка, защита, оформление. Практическое пособие. – М.: Гардарики, 2001. – 320 с.
2. Бурдин К. С., Веселов П. В. Как оформить научную работу. – М.: Высшая школа, 2005. – 260 с

3. Захаров А. А., Захарова Т. Г. Дневник аспиранта. (Алгоритм подготовки диссертации). – М.: ИнФРА, 2005. – 200 с.

4. Кузнецов И. Н. Методика научного исследования [Текст] / И. Н. Кузнецов. – Минск: Вишэйшая школа, 1997. – 257 с.

5. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень [Текст] / В.К. Сидоренко. – К.: РНКЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.

6. Довідник здобувача наукового ступеня: 36. нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук, кадрів вищої кваліфікації / Упоряд. Ю.І.Цеков; Передмова до 3-го, 2-го і з переднього сл. до 1-го вид. Р.В. Бойка. -3-тє вид., випр. і допов.– К.: Ред. «Бюл. Вищої атестац. коміс. України»: Вид-во «Толока», 2004. – 69 с

7. Довідник офіційного опонента. Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань експертизи дисертаційних досліджень /Упорядник Ю.І.Цеков; за редакцією Р.В.Бойка - 2-е вид., випр. і допоен. – К.: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», видавництво «Толока», 2008. – 64 с.

РЕСУРСИ МЕРЕЖІ INTERNET

<http://www.intuit.ru/studies/courses/11980/1160/lecture/18282?page=1>

http://studbooks.net/532138/filosofiya/kriterii_effektivnosti_tselesoobraznosti_issledovaniya

<http://infofolio.asf.ru/diser.html>

http://www.disserlib.com/left_menu%20papka/vimogi1.php